

VideoGUD – en historik

VideoGUDs verksamhet har från början präglats av experimentlusta och envishet. Dessa egenskaper var grundförutsättningar när man i Gävleborg tog de första stegen mot vad som skulle bli dagens interregionala nätverk, och har sedan dess följt med som mer eller mindre uttalade ledord på vägen. Den omfattning som verksamheten antagit i sitt arbete med videokonst i offentlig miljö och som regional utveckling är unik. Det finns inget facit för hur sådan verksamhet ska utformas eller utföras och de eventuella referenspunkterna är vaga och få. Resultaten har inte kunnat mätas i förväg genom bestämda kvantitativa mål och samarbetet har krävt sin beskärda del av försök och misstag – allt som hör en pionjärverksamhet till. Lyckligtvis har samarbetets aktörer haft förmånen att jobba inom organisationer där villkoren för den nyskapande verksamhet som VideoGUD bedriver har varit accepterade.

När man summerar VideoGUDs utveckling kan man konstatera att envisheten och experimentlustan har lönat sig, och att tiden gynnar den som vågar anamma ett utforskande förhållningssätt och bortse från krav på kortsiktiga resultat. Allteftersom verksamheten utvecklas, vare sig det gäller att förbättra pedagogiken kring den videokonst man visar, eller att etablera sig i ett internationellt sammanhang, kan man ta med sig den insikten som uppmuntran på färden.

Tidig historia, Gävleborg

Länskultur Gävleborg, där Konst Gävleborg och Film Gävleborg ingår, har en lång och stark tradition av att arbeta gränsöverskridande mellan olika konstområden, framför allt i gränslandet mellan film och bildkonst. Redan 1999 startades Institutet för digitala konstater (IDKA) som ett samarbete mellan Konst, Film och Musik Gävleborg tillsammans med Gävle Kommun. IDKA är en kollektivverkstad och ett resurscentrum för konstnärer, musiker och filmare, där man medvetet arbetar med att ta vara på den digitala teknikens inneboende möjligheter till korsbefruktning över fackgränserna.

Ett annat exempel på Gävleborgs visionära arbete är Serum, ett digitalt upplevelserum på Hudiksvalls sjukhus lekterapi, som invigdes i december 2002. Projektet genomfördes inom ramarna för den konstnärliga gestaltningen i landstingets lokaler och utformades av två konstnärer. I Serum kan man titta på film och videokonst, lyssna på musik eller spela datorspel, men rummet ger också barnen möjlighet att utforska sin egen kreativitet, genom att till exempel skapa egna animerade filmer eller arbeta interaktivt på webben.

När landstinget under 2004 gjorde omfattande ombyggnader på Gävle sjukhus genomförde Konst Gävleborg flera stora konstprojekt i lokalerna. Ett av projekten, "Hållplats för konst", bestod av en skärm på vilken man kunde visa videokonst. Det blev den första permanenta visningsplatsen för videokonst som uppförts i landstingsmiljö i Sverige. Två konstnärer fick i uppdrag att skapa två platsspecifika videoverk som visades på hållplatsen under ett år.

Fyra dagar efter invigningen stod Konst Gävleborg i samarbete med Statens konstråd som värd för det nationella seminariet "Den rörliga bilden i det offentliga rummet". Ca 45 konsthandläggare från Sveriges landsting och lika många konstnärer/filmare deltog i seminariet som diskuterade allt från tekniska lösningar och visningsersättningar till kommunikationsstrategier och etiska frågeställningar.

Drygt ett halvår senare öppnade Konst Gävleborg en visningsstation för videokonst i sina dåvarande lokaler på Slottet i Gävle. Istället för att visa beställda verk, som man gjorde på "Hållplats för konst", valde man den här gången att hyra befintliga verk och visa dem under kortare perioder. När den ett år långa visningsperioden för videoverken på "Hållplats för konst" gick ut beslöt man sig för

att anamma Slottets modell även här och visa samma program på båda stationerna. Kort därefter tillkom en tredje station som uppfördes på Hälsinglands museum.

IDKA hade vid det här laget funnits i fem år och gjort avtryck på konstlivet i Gävle. Framför allt hade det lett till allt fler av länets konstnärer och filmare arbetade i gränslandet mellan film och bildkonst, och detta märktes på de bidragsansökningar som kom in till Konst Gävleborg och Film Gävleborg. De båda enheterna beslöt därför att samköra sina handläggningsperioder och agera bisittare vid varandras möten. Man inledde också ett djupare samarbete av experimentell och utforskande karaktär för att hitta nya, bland annat pedagogiska, sätt att jobba med videokonst. Workshops ledda av etablerade videokonstnärer ordnades för barn, gymnasieelever och vuxna.

Samtidigt i Dalarna

Den regionala filmkonsulenten på Film i Dalarna började också jobba aktivt med videokonst vid den här tiden. På Film i Dalarna fanns dels ett intresse för konst men också gedigen erfarenhet från konstbranschen, och man hade under en längre tid uppmanat länets filmare att experimentera med olika konstnärliga gestaltningsmetoder.

Hösten 2004 kontaktades Film i Dalarna av konstituenten vid Dalarnas museum. En av filmarna som hade beviljats produktionsstöd från Film i Dalarna hade skickat in sina experimentella filmer till museet, som nu ville samarbeta kring någon form av visning. Man beslöt att arrangera en heldag med temat videokonst på museet. Inspiration hämtades bland annat från Simrishamn International Art Film Festival som filmkonsulenten hade besökt 2003 och imponerats av. Dalarnas konstförening tillkom som en tredje part i samarbetet och man kontaktade stiftelsen [Filmform](#) som sammanställde visningsprogram och tipsade om föreläsare. Man ordnade också ett tävlingsmoment för högskolestuderande med anknytning till Dalarna och skickade ut inbjudan till alla större film- och konsthögskolor i Norden. Dessutom bjöd man in elever från medieprogrammen i Dalarna att visa egenproducerade filmer under dagen. Festivalen, som ägde rum den 15 april 2005 i Hörsalen på Dalarnas museum, blev en succé såväl medialt som publikmässigt, och som ett led i samma satsning beslöt Film i Dalarna att under 2005 även avsätta medel till videokonst som en utveckling av deras växthusstöd och kortfilmsstöd.

Festivalen i Dalarna uppmärksammades av konsulenterna i Gävleborg. Man kontaktade Film i Dalarna och ett samarbete inleddes. Tillsammans beslöt man bland annat att göra festivalen till ett återkommande evenemang som skulle arrangeras vartannat år i Dalarna och vartannat år i Gävleborg. I början av 2006 besökte det nu länsöverskridande nätverket Tallinn för att vidareutveckla ett samarbete som Gävleborg hade påbörjat med Estniska konstakademien kring videokonst. Filmkonsulenten i Dalarna kontaktade också länets konstkonsulent för att få till ett samarbete likt det som fanns i Gävleborg, och för att undersöka möjligheten att etablera visningsstationer för videokonst i offentlig miljö även i Dalarna.

I maj 2006 arrangerades Videokonstbiennalen, som festivalen nu hette, på Silvanum i Gävle. Upplägget liknade det man hade bjudit på i Dalarna året innan, med föreläsningar av konstnärer, filmpaket från Filmform och ett regionalt tävlingsmoment. Priset i den regionala tävlingen bestod av en gästvistelse på Estniska konstakademins avdelning för videokonst, E-Media Center.

I slutet av 2006 anlätade Konst Gävleborg Filmform som distributör för den videokonst man visade på sina videostationer. Tidigare hade man hyrt konsten direkt från enskilda konstnärer och gallerier men med Filmform som distributör kunde arbetet med programläggningen effektiviseras.

Uppsala län och tankar om storregion

Vid den här tiden hade planer på en framtida storregion bestående av Gävleborg, Dalarna och Uppsala län börjat formuleras och även om det inte fanns några egentliga direktiv såg man det som fördelaktigt att bedriva samarbeten inom denna konstellation. Det var delvis med detta i åtanke som man nu även bjöd in Uppsala i samarbetet.

Kulturförvaltningen inom landstinget i Uppsala län, Kultur i länet, hade vid den här tiden en regional filmkonsulent, Film i Uppland, men ingen regional konstkonsulent. Däremot hade man en välfungerande intern konstenhet med tre heltidsanställda konsthandläggare och ca 3 miljoner i årligt konstanslag. Konsthandläggarna hade under en längre tid haft för avsikt att få in videokonsten som medium i den konstnärliga gestaltningen av landstingets lokaler men utan att riktigt ha hittat någon bra ingång. När konsthandläggarna tillsammans med Film i Uppland bjöds in att delta i videokonstsamarbetet med Gävleborg och Dalarna nappade man på idén, och såg det som ett bra tillfälle att äntligen få in den så länge eftersatta rörliga bilden i sitt arbete.

Visningsstationer för videokonst, enligt samma princip som de som redan fanns i Gävleborg, etablerades både i Dalarna och i Uppsala län inför våren 2007. Man beslöt att visa två gemensamma program per år, ett under våren och ett under hösten. Varje program skulle bestå av fem filmer och ansvaret för själva programläggningen skulle, liksom festivalen, vara ett ambulerande uppdrag mellan de tre länen. Vidare bestämde man att 2007 års festival skulle äga rum i Uppsala.

Festivalen i Uppsala arrangerades i samarbete med Konstvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet och den hölls den 4 maj i universitetets lokaler vid Engelska parken. Ett samarbete med [Teatergalleriet](#) inleddes, som sedan dess ställer ut vinnaren i det regionala tävlingsmomentet varje år. Man chartrade även en festivalbuss som gick från Falun via Gävle för att underlätta transport av publik och kollegor från de övriga länen.

VideoGUD utvecklas

Samarbetet hade nu vuxit avsevärt sedan starten och sammantaget bestod nätverket av sex olika verksamheter i tre län. Det fanns givetvis skillnader i arbetssätt, kultur och organisationsstruktur länen emellan som gjorde samarbetet mer tungrovt än det hade varit tidigare. Samtidigt höjdes nivån på verksamheten när mångfalden inom nätverket ökade och ett mer övergripande förhållningssätt blev nödvändigt. Olika perspektiv som till exempel utveckling av den egna regionen kontra krav på hög konstnärlig kvalitet utmanade varandra och ledde till diskussioner som i längden kom att gynna samarbetet och skapa en mer medveten verksamhet.

Under hösten 2007 utvärderade man också den gemensamma stationsverksamheten som nu var inne på sin andra visningsperiod. Man enades om att det var viktigt att förbättra pedagogiken kring videostationerna och att detta var ett område som man skulle utveckla tillsammans. Ett nätverk av vad man valde att kalla stationsföreståndare upprättades. Nätverket utgjordes av representanter för institutioner och verksamheter där videostationer fanns utplacerade. I många fall handlade det om de personer som skötte apparaturen och fick ta emot publikens reaktioner. Nätverket skulle träffas inför varje nytt program och få en förhandsvisning för att kunna diskutera vilka eventuella problem och frågeställningar filmerna i programmet kunde ge upphov till och hur man kunde bemöta sådana. Nätverksträffarna skulle också innefatta viss fortbildning i form av föreläsningar om videokonst eller andra relaterade saker som till exempel teknik. På vissa stationer placerade man även ut åsiktslådor eller gästböcker som ett sätt att kommunicera med publiken.

Ett resultat av att ansvaret för programläggningen av videostationerna nu flyttade runt mellan de tre länen var att man kunde uppbåda mer energi för programläggningen och ta sig an arbetet med ett större mått av kreativitet. Samtidigt ökade ständigt antalet stationer och flera fanns nu i vårdmiljöer med brukare i utsatta situationer, där noggranna överväganden kring konstens innehåll var

nödvändiga. Under de närmsta åren kom således arbetet med programläggningen att utvecklas i hög takt. Filmform, som man nu hade jobbat med under flertalet visningsperioder, kom att förbli en viktig samarbetspartner rörande den svenska videokonsten. Dessutom vände man sig nu också alltmer utomlands och etablerade kontakter både direkt med konstnärer och gallerier, men också med större distributörer specifikt inriktade på videokonst, som till exempel LUX och Forma, båda verksamma i Storbritannien. Inför 2008 valde man att lägga ner det där lilla extra som krävdes i form av tid och energi för att bli först i Sverige med att visa en av Kinas främsta konstnärer, Cao Fei, som inledde vårprogrammet med sin video *Whose Utopia*. Samma konstnär blev senare samma år affischnamn för *Spirande vita nätter*, Bonniers Konsthalls stora satsning på kinesisk samtidskonst.

2008 hade festivalen gått varvet runt och var återigen tillbaka i Falun i samarbete med Dalarnas museum. Den här gången hölls dock festivalen i Magasinet, ett väldigt godsmagasin omgjort till multifunktionell kulturarena. Den 10 000 kubikmeter stora lokalen gjorde att man nu kunde vidga festivalkonceptet till att även innehålla utställd videokonst. Något som genomfördes med imponerande resultat – verk av sju olika konstnärer och konstnärsgupper visades som projektioner i lokalen, som på grund av sin storlek kunde hållas delvis nedsläckt och på så sätt skapa rätt ljusförutsättningar för konsten. Återigen chartrades en buss, den här gången från Uppsala via Gävle. Festivalen fick precis som förra gången den hölls i Dalarna gott om plats i de regionala medierna, såväl i tidningar som i radio och tv.

Internationella kontakter

När Gävleborg under 2008 började planera festivalen som man skulle stå värd för året därpå beslöt man i ett tidigt skede att återigen ha internationell prägel på festivalen. Man hade fortfarande kvar vissa band till Estland där man etablerat kontakter och inlett samarbeten i anslutning till festivalen 2006, men de starka förändringsvindar som blåste genom kultursektorn i landet hade gjort det svårt att etablera varaktiga kontakter. När nätverket i början av 2007 gjorde ett andra besök i Tallinn hade de flesta av nyckelpersonerna man träffat första gången gått vidare till andra uppdrag, vilket ledde till att man i viss mån blev tvungna att börja om från början.

Konst Gävleborg hade fått tips om Liverpool-baserade [FACT](#) (Foundation for Art and Creative Technology) som en attraktiv samarbetspartner utanför Sverige. Det faktum att Liverpool var europeisk kulturhuvudstad under 2008 lockade också. Under hösten 2008 reste Konst- och Film Gävleborg på studieresa till Liverpool och lade grunden till ett samarbete med FACT som bland annat resulterade i att en av FACTs curatorer föreläste på 2009 års festival om videokonstscenen i Liverpool och Storbritannien. Utbytet resulterade även i en utställning med den brittiska videokonstnären Anna Lucas på Gävle konstcentrum under våren 2009. Utställningen pågick under själva Videokonstfestivalen som precis som 2006 års upplaga hölls på Silvanum i Gävle, vägg i vägg med Gävle konstcentrum. Festivalen hade nu växt till ett tvådagarsevenemang med fler föreläsningar och fler program med videokonst än tidigare. Tävlingsmomentet utökades med en öppen klass, då intresset för videokonst och experimentell film markant ökat bland unga filmare och konstnärer.

Text: Peter Källman